

Wioletta Knapik

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

**ZAUFANIE SPOŁECZNE JAKO CZYNNIK KAPITAŁU SPOŁECZNEGO
WSI NA PRZYKŁADZIE WYBRANEJ PRODUKCJI ROLNEJ
W POWIECIE CHRZANOWSKIM**

*THE SOCIAL CONFIDENCE AS THE FACTOR OF THE RURAL SOCIAL
CAPITAL ON THE EXAMPLE OF THE CHOSEN AGRICULTURAL
PRODUCTION IN THE CHRZANÓW ADMINISTRATIVE DISTRICT*

Słowa kluczowe: zaufanie społeczne na wsi, kapitał społeczny wsi, nowoczesne rolnictwo

Key words: rural social confidence, rural social capital, modern agriculture

Synopsis. Zaufanie społeczne stanowi podstawowy element funkcjonowania rozwiniętych systemów gospodarczych. Jest konsekwencją modelu życia opartego na sprawdzonych systemach kontroli społecznej. Zaufanie społeczne jest jedną z najbardziej istotnych wartości kapitału społecznego. Nowoczesne rolnictwo, jako gałąź gospodarki, podlega takim samym prawom rynkowym jak inne formy życia gospodarczego. Realia społeczno-ekonomiczne wpływają na stymulację endogennych form rozwoju, uwzględniając potencjał społeczności lokalnej. Na przykładzie wybranej, nowoczesnej formy rozwoju rolnictwa – uprawy wierzby energetycznej w powiecie chrzanowskim, przedstawiono rolę oraz znaczenie zaufania społecznego jako czynnika kapitału ludzkiego.

Wstęp

Naukowcy oraz publicyści często zastanawiają się nad tym, jakie czynniki w największym stopniu przyczyniają się do osiągnięcia sukcesu gospodarczego. Współczesny świat rządzi się innymi prawami niż przed kilkudziesięciami laty. Nowoczesne technologie, wszechobecna komputeryzacja rodzi konkretne potrzeby. Najważniejszą z nich jest wiedza, która gwarantuje sprostanie potrzebom nowoczesnej gospodarki. „Społeczeństwo oparte na wiedzy” – to termin charakteryzujący profil współczesnego społeczeństwa informacyjnego. Wiedza stanowi podstawowy element kapitału społecznego. Istnieją różne możliwości budowania tego kapitału. Nowoczesne teorie rozwoju lokalnego zakładają szeroką partycypację społeczności lokalnych w kreowaniu własnego rozwoju. Działając w ramach rozwoju globalnego, uwzględniają potrzeby i specyfikę poszczególnych regionów tworząc nową jakość, mianowicie – globalizm. Zaufanie społeczne, oparte na systemie kontroli społecznej, może w znacznym stopniu przyczynić się oraz stymulować rozwój lokalny. Celem pracy było ukazanie wpływu, powiązań między rozwojem nowoczesnych form gospodarowania na wsi a poziomem zaufania społecznego będącego kluczowym elementem kapitału społecznego. Dla zobrazowania tej problematyki posłużono się studium przypadku – przykładem działalności rolniczej na terenie powiatu chrzanowskiego w zakresie uprawy wierzby energetycznej.

Gospodarka oparta na wiedzy

Wiedza – to: „zespół przekonań zgodnych z rzeczywistością, ogół umiejętności ludzkich; erudycja, uczoneść; zasób wiadomości z jakiejś dziedziny” [Słownik języka polskiego 2002]. Pierwsze próby charakterystyki oraz definicji tego pojęcia, podjęte zostały przez greckich filozofów, głównie Sokratesa, Protagorasa, Platona, Arystotelesa. Według Sokratesa wiedza jest intelektualnym, moralnym oraz duchowym elementem jednostki. Dzięki temu zasobowi człowiek może się rozwijać, staje się mądrzejszy, a nawet lepszy. Według Platona wiedza to potwierdzone, prawdziwe przekonanie. Musi więc spełniać trzy podstawowe warunki: być prawdą, przekonywać kogoś do czegoś oraz być zweryfikowaną (potwierdzoną). Natomiast poglądy Arystotelesa, w zakresie jego rozumienia i definiowania wiedzy, odnoszą się do kategoryzacji. Wyróżnił on wiedzę uniwersalną (teoretyczną), instrumentalną (praktyczną) oraz normatywną, opartą na doświadczeniach i zdrowym rozsądku [Galata 2004].

Ostatnia dekada XX w. to lata, gdzie szczególnie zaczęto podkreślać rolę wiedzy w kontekście wykorzystania tego zasobu w gospodarce. Współcześnie uważa się, że wiedza jest najważniejszym kapitałem, który jest dobrem niewyczerpywalnym.

Wiedza jako zasób kapitałowy to akumulacja wiedzy podstawowej, technicznej, która jest przydatna zarówno w życiu gospodarczym, jak i społecznym. Wiedza ogólna stanowi kombinację doświadczeń zdobytych przez jednostkę w procesie nauczania, w życiu rodzinnym, społecznym, zawodowym. Wiedza jest najbardziej poszukiwanym towarem i kapitałem we współczesnym świecie. Należy jednak pamiętać o tym, że zdobyta, ale nie wykorzystana wiedza staje się bezużyteczna [Borowiecki, Kwieciński 2004].

Wiedza jest wartością ponadczasową i uniwersalną. Drucker [1999] twierdzi, że w społeczeństwie wiedzy nie ma żadnej królowej nauk. Sugeruje tym samym, że każdy rodzaj wiedzy i każda dyscyplina naukowa jest jednakowo ważna i wartościowa. Drucker powołuje się na średniowiecznego filozofa Bonawenturę, który uważał, że wszystkie rodzaje wiedzy jednakowo prowadzą do prawdy. Sam Drucker wzywa do odpowiedzialności przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, aby kompleksowo chronili wiedzę i dbali o to, by mogła znaleźć należyte zastosowanie. Drucker [1994] podkreśla także znaczenie wiedzy jako skutecznego narzędzia zarządzania. Sądzi, że dzięki zastosowaniu ciągle rosnącej wiedzy, przedsiębiorstwo doskonali się w zdolności działania. XXI wiek oraz całe następne tysiąclecie będzie, jak piszą Magie i Mulle [1995], milenium mózgu. Życie współczesnego społeczeństwa oparte jest na wiedzy i informacji. Podstawowym problemem stanie się możliwość odpowiedniego wykorzystania potencjału, który tkwi w każdym z nas. Zakłada się, że kapitał rzeczowy i finansowy będą stanowiły tylko narzędzie kapitału ludzkiego.

Wiedza traktowana jest jak towar, który można nabyć, ale można też go korzystnie sprzedać. Wagę wiedzy dostrzegają głównie kraje wysoko rozwinięte, których systemy zarządzania oparte są na wyspecjalizowanej kadrze menedżerów. Gospodarki te w równej mierze zorientowane są na pracownika i na zysk [Knapik 2007]. Wiedza jako zasób kapitału społecznego, wykorzystywana w gospodarce, odznacza się pewnymi cechami [Mikuła, Pietruszka-Ortyl, Potocki 2002]:

- wiedza może być generowana w różnorodny sposób,
- w przeciwieństwie do zasobów materialnych jest wartością trudną do oszacowania,
- ze względu na swój uniwersalny charakter może być wykorzystywana wszędzie i przez wszystkich,
- jej internacjonalny charakter powoduje, że może być różnie interpretowana w zależności od środowiska,
- ma charakter dynamiczny: ewoluuje, przyrasta,
- ze względu na tempo życia, pojawiania się nowych technologii, rozwiązań, unowocześnień – wiedza musi być cały czas uzupełniana, aby skutecznie przeciwdziałać jej dezaktualizacji,
- w sytuacjach związanych z ryzykiem gospodarczym wiedza pomaga obniżyć skalę tego ryzyka,
- wiedza potrafi się materializować, tzn. jest towarem, który w postaci produktu czy usługi można nabyć lub sprzedać,
- wiedza sama w sobie stanowi produkt.

Zaufanie jako element potencjału społeczności lokalnej

Zaufanie jest terminem, który możemy interpretować wielopłaszczyznowo. W kategoriach psychologicznych zaufanie oznacza „całkowite zawierzenie komuś, wiara w kogoś; ufność.” Natomiast człowiek zaufany to „taki, na którym można polegać, któremu się ufa; pewny” [Słownik języka polskiego 2002]. Definiując zaufanie jako element życia społecznego rozumiemy, że „zaufanie to mechanizm oparty na założeniu, że innych członków danej społeczności cechuje uczciwe i kooperatywne zachowanie oparte na wyznawanych normach”. Fukuyama [1997] traktuje kapitał społeczny w kategoriach procesów kulturowych, w ramach których gromadzony jest ten kapitał. Zaufanie rozumie tak, jak definiuje to pojęcie słownik psychologiczny, mianowicie zaufanie jest wiarą, ufnością w kogoś. Zaufanie zdobywa się długo i jest ono oparte na solidnych fundamentach. Według Fukuyamy zaufanie publiczne, zdobyte na skutek wysiłku całego społeczeństwa, może być wznagane przez politykę państwa. Jeżeli natomiast zaufanie ulegnie destrukcji – nie ma praktycznie żadnych skutecznych środków jego odbudowy. Kapitał społeczny powstaje zatem na bazie wartości ogólnospołecznych, których podstawą są: zaufanie społeczne, współpraca, wzajemna pomoc, wsparcie. Według Fukuyamy wszystkie te wartości gromadzone są dzięki istnieniu różnych instytucji. Rozpowszechnianiu wzorów życia społecznego służą: religia, trady-

cje, obyczaje. Interwencjonizm państwa może więc wzmacniać potencjał istniejącego kapitału społecznego, ale skala działania państwa jest uzależniona od struktury i kultury danego społeczeństwa [Fukuyama 1997].

Fedyszak-Radziejowska [2007] powołuje się na przykłady, gdzie słabość występującego kapitału społecznego, z jednej strony, jest przykładem istniejącego systemu politycznego. Przykładem może być socjalizm bądź komunizm, który zamiast zniwelować – wzmacnił poziom egoizmu jednostek. Z drugiej strony – familistyczny typ społeczeństw (np. Chiny, Francja, południowe Włochy) wykreował postawę solidarności, współpracy, zaufania, ale tylko w ramach poszczególnych rodzin. Fedyszak-Radziejowska odnosząc się natomiast do naszych rodzimych uwarunkowań, a w szczególności do polskiej wsi twierdzi, że nie jest ona miejscem występowania szczególnego bogactwa kapitału społecznego. Zakłada, że wieś jest raczej źródłem społecznych zasobów, a nie społecznego kapitału. Zasoby społeczne stanowią sieć wzajemnych interakcji, pozostają do wykorzystania przez poszczególne jednostki bądź grupy społeczne w ramach realizacji wspólnych interesów [Giza-Poleszczuk, Marody, Rychard 2000]. Zasoby społeczne stają się dopiero kapitałem, gdy ujawnia się na nie popyt i gdy z zasobów przekształcają się w kapitał, czyli przynoszą konkretny zysk [Wnuk-Lipiński, Ziółkowski 2001].

Zasoby stanowią potencjał społeczności lokalnej. Tenże potencjał sprawia, że społeczności lokalne zaczynają być aktywne. Ich działalność realizowana jest w formie nieformalnych grup, organizacji, sieci społecznych. Całkowity potencjał społeczności lokalnej opiera się na następujących wartościach:

- poczuciu tożsamości, które jest spoiwem i bodźcem do działania,
- wspólnocie spraw, które łączą poszczególnych członków danej społeczności,
- wypracowanych, skutecznych sposobach rozwiązywania problemów,
- dostępie do zasobów.

Cechy potencjału społecznego mogą zmieniać się w zależności od określonej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Jakaś część potencjału może być tracona, w innej sytuacji – potencjał może być pomnażany. W sytuacji zagrożenia, różnych trudności, społeczności lokalne, aby przeciwstawić się tym problemom, wytwarzają nowe mechanizmy. Wzmaganie potencjału służy też nowe siły-pojawiający się aktywiści, którzy zasilając szeregi danych organizacji, działają i aktywizują innych do pracy na rzecz danej społeczności [Chaskin, Brown, Venkatesh, Vidal 2007].

Związek zaufania społecznego z potencjałem społecznym jest aż nadto oczywisty. Poczucie wspólnej tożsamości, zbieżność interesów, ale przede wszystkim aktywność danej społeczności lokalnej jest konsekwencją zaufania, którymi darzą się jednostki. Zaufanie to odnosi się także do organizacji, autorytetów, liderów, przedsiębiorców. Im wyższy stopień zaufania, tym wyższy poziom potencjału społecznego, który może, przy sprzyjających warunkach, przerodzić się w kapitał.

Kapitał społeczny w kontekście rozwoju nowoczesnych form rolnictwa

Uprawa wierzby energetycznej nie ma w Polsce zbyt długiej tradycji. Około 2005 r. zaczęto zakładać pierwsze plantacje. Wierzba energetyczna ma wiele walorów, z których szczególnie jeden zasługuje na podkreślenie, a mianowicie jest to uprawa ekologiczna pozwalająca uzyskać energię wykorzystywaną zarówno na potrzeby własne, jak i tradycyjnych elektrowni. Koszty założenia plantacji zwracają się już po dwóch latach, oczywiście po spełnieniu podstawowego warunku, iż produkt ten zostanie sprzedany. Jedną założoną plantacją jest w stanie zapewnić darmowy opał gospodarstwu domowemu na okres 25-30 lat. Dla zaspokojenia potrzeb związanych z ogrzewaniem jednego budynku mieszkalnego wystarczy przeznaczyć pod uprawę o powierzchni ok. 0,5 ha. Na uprawę wierzby nadają się gorsze gleby, tzn. III i IV klasy. Dodatkową korzyścią dla plantatorów są niskie koszty nawożenia. Jako nawóz można wykorzystywać osady z oczyszczalni ścieków, za odbiór których płać oczyszczalnie. Możliwa jest również sprzedaż sadzonek; z plantacji o powierzchni 1 ha można uzyskać ok. 300 000 sadzonek. Wierzba energetyczna, aby mogła zostać sprzedana jako surowiec do produkcji opału, musi ulec określonej obróbce. Z tym związane są koszty; trzeba zakupić odpowiednie maszyny oraz posiadać wystarczającą liczbę rąk do pracy. Jedną z form przetworzonej wierzby jest biomasa (masa drzewna), którą można sprzedawać odbiorcom produkującym brykiet drzewny. Na mniejszą skalę możliwe jest wykorzystanie pędów wierzbowych do budowy mat drogowych, płotków ozdobnych oraz w sadownictwie jako podkładka do szczepienia drzewek szlachetnych.

Z ekonomicznego punktu widzenia najbardziej opłacalną formą uprawy wierzby energetycznej jest sprzedaż biomasy na cele energetyczne. Zgodnie z dyrektywami Unii Europejskiej, w ramach ochrony środowiska, ciepłownie, elektrociepłownie, elektrownie są zobowiązane do utrzymania określonego poziomu w strukturze wykorzystywanych paliw, gdzie część z nich stanowią paliwa odnawialne, np. biomasa wierzby. W takich warunkach zakładanie plantacji wierzby energetycznej ma głęboki sens ekonomiczny, ekologiczny i społeczny. Dodatkowym atutem dla obecnych i potencjalnych plantatorów są dopłaty rolnicze przyznawane według zasad ogólnych. Wynoszą one ok. 500 zł na każdy hektar uprawy.

Autorka jest mieszkanką powiatu chrzanowskiego, na terenie którego znajduje się prężnie prosperująca Elektrownia „Siersza”. Od dwóch lat prasa lokalna dość obszernie opisuje, a w zasadzie lansuje, opierając się na przykładach kilku plantatorów z terenu powiatu chrzanowskiego, uprawę wierzby ekologicznej. Jest to uzasadnione głównie tym, że gleby występujące na tym terenie nie są najwyższej jakości. Powiat chrzanowski i jego tereny wiejskie są zurbanizowane. Ponadto, cechą gospodarstw wiejskich, podobnie jak w całej Małopolsce, jest ich rozdrobnienie. Niewielki areal, niezbyt żyzne gleby oraz bezpośrednie sąsiedztwo potencjalnego nabywcy biomasy – to idealne warunki na założenie plantacji wierzby energetycznej. Autorka postanowiła więc sprawdzić, jakie jest obecnie zainteresowanie tym typem uprawy na terenie powiatu chrzanowskiego. Z rozmowy z kierownikiem sekcji chrzanowskiego ARiMR wynikało, że pierwsze wnioski o dopłaty bezpośrednie zostały złożone dopiero w 2007 r. Dotyczyły one upraw na następujących arealach: 2,6, 1,26 ha, oraz dwa na 0,5 ha. Intrygujący był fakt braku jakichkolwiek wniosków złożonych w 2008 r. Nikt w ARiMR nie potrafił wyjaśnić takiego stanu rzeczy. Autorka postanowiła sprawdzić u źródła, jakie są przyczyny takiego nagłego spadku zainteresowania tymi dopłatami.

Małżonkowie X, z którymi przeprowadzono wywiad swobodny, są rolnikami z powołania i wyboru. Od ponad 30 lat mieszkają w Kwaczale, gmina Alwernia, powiat Chrzanów (Małopolska). Oboje ukończyli Akademię Rolniczą w Krakowie i świadomie, po ukończeniu studiów, swój los zwiążali ze wsią. Na początku lat 80. osiedlili się w Kwaczale i zaczęli gospodarować na 30 ha, zajmując się głównie hodowlą świń; wtedy posiadali ich 200 szt. Obecnie gospodarują na powierzchni 38 ha, a ilość trzody chlewnej zwiększyła się do 300 szt. Około pięć lat temu, za namową swoich dawnych znajomych ze studenckich lat, powzięli zamiar założenia plantacji wierzby energetycznej. Należy tu zaznaczyć, że państwo X, jako ludzie wykształceni, bardzo starannie przygotowali się merytorycznie do tego przedsięwzięcia. Przeznaczyli 2,6 ha gruntu klasy III na założenie plantacji wierzby energetycznej. Mankamentem okazały się warunki geofizyczne, a mianowicie był to zbyt pochyły teren utrudniający uprawę plantacji. Dodatkowo jest to podmokły teren, który to walor jest niezbędny dla tej uprawy, ale w znacznym stopniu utrudnia zbiór wierzby. Pierwszy plon zbiera się po 2 latach od nasadzenia, a następnie z częstotliwością co 3 lata. Zakupionych i posadzonych zostało 100 000 sadzonek; wszystkie się przyjęły, a pierwszy plon zebrano już po roku. Zbiór ten przeznaczono do sprzedaży w formie sadzonek. Niestety okazało się, że nie znaleźli nabywców na sadzonki. W związku z tym postanowili sprzedać tę wierzbę na biomase. Aby mogli to uczynić, trzeba było poddać ją procesowi zrębkowania. Odbiorcą biomasy miała być Elektrownia „Siersza” w Trzebini. Niestety, elektrownia ta stosuje bardzo rygorystyczne wymogi dotyczące długości wiązek. Wiązki muszą również mieć ściśle określoną objętość oraz być idealnie równe. W związku z tym, że wierzba pierwotnie przeznaczona była na produkcję sadzonek, nie spełniała tych wymogów.

Przez okres trzech lat (2005-2007) rolnikom uprawiającym wierzbę przysługiwały dopłaty bezpośrednie przypadające na każdy hektar posiadanej plantacji. Dopłatę otrzymywał plantator za sam fakt posiadania uprawy. ARiMR jako jednostka zajmująca się tymi dopłatami, zgodnie z wytycznymi, zobowiązana była do kontroli posiadanej plantacji. Natomiast sprawą drugorzędną i nie podlegającą kontroli ARiMR, była sprzedaż tego surowca. W 2007 r. sytuacja uległa radykalnej zmianie. Zgodnie z nowymi wytycznymi, ARiMR przedstawiła listę firm uprawnionych do skupu biomasy. Państwo X, aby móc korzystać z dotacji, podpisali w 2007 r. umowę z jedną z uprawnionych firm. Była to umowa dwustronna, która zakładała pomoc przy zrębkowaniu, transporcie oraz elastyczności w zakresie ustalania terminów odbioru surowca. Oczekiwana sprzedaż 100 ton biomasy z uprawy na 2,6 ha gruntu wymagała dobrego opracowania logistycznego dotyczącego zbioru, obróbki, a następnie transportu biomasy. Wkrótce zaczęły się problemy z firmą, która jako preferowana przez ARiMR, miała być zweryfikowana pod kątem warunków zawieranych umów. Według

umowy cena skupu biomasy miała być ustalana za kaloryczność wyprodukowanej wierzby (cena za MJ). Potem okazało się, że jest to cena za 1 tonę. Warunki podpisanej w 2007 r. umowy zakładały, że odbiór biomasy przewidziany jest do końca 2008 r. Ponadto, odbiorca zobowiązał się do rozdrobnienia wierzby, a następnie do jej transportu. Długość wiązek (5-6 m) wymagała odpowiedniego środka transportu. W 2007 r. pojawił się nowy przepis, który nakazywał plantatorom zrealizowanie dostawy/odbioru wierzby do końca kwietnia 2008 r. W myśl umowy, którą państwo X podpisali z odbiorcą biomasy, ostateczny termin dostawy przewidziany był do końca 2008 r. Bezduśność, brak dostatecznej wiedzy oraz bezymyślność autorów przepisu nakazującego wykonanie transportu do końca kwietnia 2008r. nie uwzględniała najważniejszego czynnika, a mianowicie lokalizacji uprawy wierzby energetycznej. Wierzba uprawiana jest głównie na podmokłych terenach, a więc zbiór wierzby w grząskim terenie na wiosnę jest praktycznie niemożliwy, do tego dochodzi jeszcze wymóg odpowiedniego przesuszenia wierzby. Plantatorzy, którzy nie wywiązali się z tego zadania zostali ukarani cofnięciem dotacji. W przypadku państwa X kara była jeszcze dotkliwsza, ponieważ oznaczała cofnięcie wypłaconych już dotacji nie tylko na 2,6 ha z tytułu uprawy wierzby, ale dodatkowo z 2,6 ha przeznaczonych pod inne uprawy.

Ostatecznie największy, potencjalny nabywca biomasy na terenie powiatu chrzanowskiego – Elektrownia „Siersza” w Trzebini, w 2008 r. zaniechała skupu tego surowca. Natomiast historia państwa X znalazła swój epilog w sądzie, najpierw w powiatowym, potem w wojewódzkim i ostatecznie w Naczelnym Sądzie Administracyjnym. Mają bardzo duże szanse na wygranie swojej sprawy, tzn. odzyskanie utraconych dopłat bezpośrednich. Z uprawy wierzby energetycznej ostatecznie zrezygnowali i ją zlikwidowali, powiększając swoje straty.

Są to koszty ekonomiczne, sprawa jakich w naszym kraju wiele. Pozostaje koszt społeczny. Państwo X cieszą się ogromnym autorytetem w swoim środowisku lokalnym. Pracowali na niego od samego początku, tzn. od lat 80., kiedy to musieli czynić ogromne starania, aby jako ludzie obcy, stać się pełnoprawnymi członkami swojej społeczności lokalnej. Przez następnych 30 lat pracowali i żyli zgodnie z obowiązującymi tam wzorami życia społecznego. Jako ludzie wykształceni, będący pracodawcami, o czym sami wspominali, budowali więzi oparte na wzajemnym zaufaniu. W tym konkretnym przypadku porażka ekonomiczna przedsiębiorców dotyczy jednej gałęzi ich działalności i nie skutkuje ich wycofaniem się z życia wsi.

Podsumowanie

Środowisko wiejskie jest specyficzne – bogate w zasoby, które z trudem przekształcane są w kapitał. Zasób staje się wówczas kapitałem, gdy posiadana wiedza jest umiejętnie wykorzystana tak, aby mogła przekształcić się w towar generujący zysk. Ludzie przedsiębiorczy, stanowiący fundament gospodarki opartej na wiedzy, zwłaszcza na wsi stanowią skarb. Potrafią nadać nową jakość życiu lokalnej społeczności. Utożsamiając się z otoczeniem, w którym żyją, scalają miejscową ludność. Budowa kapitału społecznego, jak mawiał Fukuyama [1997], może być wzmocniona przez interwencjonizm państwa, ale skala działania państwa jest uzależniona od struktury i kultury danego społeczeństwa. Tworzeniu kapitału społecznego sprzyja model partnerstwa lokalnego. Idea ta powstała przed prawie 30 laty, a począwszy od lat 90. traktowana jest jako nowy model lokalnego zarządzania, który jest instrumentarium promowanym przez Unię Europejską. Partnerstwo lokalne, jako potencjalny środek maksymalizacji zasobów, zakłada współpracę lokalnych władz, prywatnych firm oraz organizacji pozarządowych w celu poszukiwania nowych sposobów promowania lokalnego rozwoju gospodarczego. Polska jest krajem, które cechuje słabe społeczeństwo obywatelskie i niski poziom zaufania społecznego. W konsekwencji tego, partnerstwa lokalne nie działają na oczekiwanym poziomie [Kaźmierczak 2008].

Należałoby rozważyć jeszcze następującą kwestię: Fukuyama odnosi się do interwencjonizmu państwa, który w pozytywny sposób skutkuje na potencjał kapitału społecznego. Autorka odwołała się zgoda do zupełnie odwrotnej sytuacji: interwencjonizm państwa nie wspomaga, lecz utrudnia proces budowania kapitału społecznego. Ze społecznego punktu widzenia animatorzy, liderzy, przedsiębiorcy tacy jak państwo X, pełnią szczególną rolę. Prestiż tej roli wzrasta, jeżeli odniesiemy ją do specyfiki życia na wsi. Ich sukces mógł stać się motywacją do produkcji wierzby przez innych rolników i znacząco wpłynąć na obraz kilku małopolskich wsi, z korzyścią dla ludzi i ich otoczenia. Państwo powinno więc promować wszelkie działania, które służą budowaniu społeczeństwa obywatelskiego opierającego się na zasadzie partnerstwa lokalnego.

Literatura

- Borowiecki R., Kwieciński M.** (red.). 2004: Znaczenie wiedzy i informacji w zintegrowanym systemie zarządzania. [W:] Informacja i wiedza w zintegrowanym systemie zarządzania. Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków, 37.
- Chaskin R.J., Brown P., Venkatesh S., Vidal A.** 2007: Budowanie potencjału społeczności lokalnej. [W:] Zmiana w społeczności lokalnej. Szkice o kapitale społecznym w praktyce społecznej i nie tylko. Kaźmierczak T. (red.). Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 37-47.
- Drucker P.** 1994: Praktyka zarządzania. Nowoczesność. Wydawnictwo AE, Kraków, 73.
- Drucker P.** 1999: Społeczeństwo prokapitalistyczne. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 156-157.
- Galata S.** 2004: Strategiczne zarządzanie organizacjami. Wydawnictwo Difin, Warszawa, 50-53.
- Giza-Poleszczuk A., Marody M., Rychard A.** 2000: Strategie i system. Polacy w obliczu zmiany społecznej. Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa, 32.
- Fedyszak-Radziejowska B.** 2007: Czy kapitał społeczny bez społecznego zaufania jest możliwy? Przykłady polskich gmin wiejskich. [W:] Ekonomia społeczna. Kapitał społeczny, Kaźmierczak T., Rymśza M. (red.). Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 67.
- Fukuyama F.** 1997: Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Wrocław, 27, 38, 39.
- Kaźmierczak T.** (red.). 2008: Partnerstwa lokalne: struktura, funkcjonowanie, styl działania. [W:] W poszukiwaniu strategii pobudzania oddolnego rozwoju społeczności wiejskich. Kaźmierczak T. (red.). Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 37-38.
- Knapik W.** 2007: Gospodarka oparta na wiedzy. [W:] Społeczeństwo edukacyjne w strategii rozwoju regionu, Grabiński T., Woszczyk L. (red.). Towarzystwo Oświatowe Ziemi Chrzanowskiej w Chrzanowie i Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie, Chrzanów, 67.
- Magie C., Mülle J.** 1995: Walka z czasem. Wydawnictwo Poltex, Warszawa, 115.
- Mikula B., Pietruszka-Ortyl A., Potocki A.** 2002: Zarządzanie przedsiębiorstwem XXI wieku. Wybrane koncepcje i metody. Wydawnictwo Difin, Warszawa, 72-73.
- Słownik języka polskiego 2002: Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1124, 1250.
- Wnuk-Lipiński E., Ziółkowski M.** (red.). 2001: Pierwsza dekada niepodległości. Próba socjologicznej syntezy. ISP PAN, Warszawa, 143.

Summary

The social confidence makes the basic element of the kelter of developed economies. It is a consequence of the model of the life, fixed on the space of the life of several generations, based on checked control systems of social. The social confidence is one of most essential principal amounts of social. The contemporary economy, based on the knowledge, makes the especially precious, renewable capital. The modern agriculture, as the branch of the economy, is subject such themselves market rights as other life forms of economic. Socioeconomical realities bear on the stimulation of endogenous forms of the development, taking into account the potential of the local community. For purposes of my paper is the exhibition of the influence, connections between the development of modern forms of the rural farming and a confidence level of the social as crucial element of the social capital. On the example of the chosen, modern form of the rural development-cultivations of the energy-willow in the Chrzanów administrative district, to be introduced became the part and the meaning of the social confidence as the factor of the human capital.

Adres do korespondencji:

dr Wioletta Knapik
 Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
 Katedra Socjologii i Rozwoju Wsi
 al. Mickiewicza 21
 31-120 Kraków
 tel. (0 12) 662 44 38, 608 47 34 24
 e-mail: wknapi@ar.krakow.pl